

דף קבו

'קנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו'. התוס' כתבו לפרש שהקנה משמש כעין מפתח הנכנס במנעול ונועלים באמצעותו, אבל הקנה עצמו אינו במקום המנעול.

ואולם המגן-אברהם (שיג סק"ב) כתב על פי דברי הרא"ש שהקנה משמש כעין נגר שנתחב בכותל בסמוך לדלת. ומשום כך אין די במחשבה אלא צריך מעשה להתקינו לכך, משא"כ אם סוגר בו את המסגרת בלבד או שני חצאי הדלת (פמ"ג, מובא במשנ"ב שם).

נראה שנקטו הפוסקים שלפי פירוש התוס' קנה מותר אף ללא קשירה להלכה כדין פקק החלון, ורק בדעת הרי"ף שהצריך 'תורת כלי' בקנה צריכים לפרש שהקנה הריהו כנגר וכמו שפירש הרא"ש. ולולא דבריהם היה נראה שהואיל וברא"ש אין מפורש אחרת מפירוש התוס' ולא חלק על דבריהם, שמא אין כוונתו שהקנה משמש כנגר אלא שדומה קצת אליו בכך שהוא משמש לנעילת הבית כמותו ועל כן החמירו להצריך בו 'תורת כלי'.

י'התנן כל כסויי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת, ואמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: והוא שיש תורת כלי עליהן'. מפשטות הדברים משמע שגם כיסויים שיש להם בית אחיזה צריך שיהא עליהם תורת כלי. ומכאן הקשה בספר אליה רבה (שח, י) על דברי הגר"א (שם) שאין צריך תורת כלי אלא בכיסוי שאין לו בית אחיזה [וטעמו, שהרי לפירוש התוס' (וכן פסק השלחן-ערוך) 'תורת כלי' שאמר היינו שיהא מוכן לכיסוי, ובוהו פקע שם 'מוקצה' ממנו, ואם כן הלא ממילא כשהותקן לו בית אחיזה לכסות היינו 'תורת כלי'].

ואולי לדעת הגר"א דברי רבי יוחנן מוסבים על סיפא דמתניתין, שהתיר רבי יוסי בכיסוי הכלים אפילו אין להם בית אחיזה – על זה אמר רבי יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהם. ומה שהגמרא מביא את הרישא הרי זה כאילו היה כתוב תיבת וכו'. והרבה יש כעין זה בש"ס. [עוד יש לומר שהגמרא מדברת בשיש להם בית אחיזה בתולדה, ולא על ידי פעולת האדם, אבל זהו דוחק] (עפ"י באור הלכה שח, י ד"ה והוא).

(ע"ב) 'דכולי עלמא כסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה אין, אי לא לא' –

שאלה: מקוה טהרה שנותנים עליו מערב שבת כיסוי העשוי חומר קל ונייד ('קלקל'), כדי שחום המים לא יפוג – האם מותר בשבת להסיר את הכיסוי או שמא אסור מפני שאין לו בית אחיזה? נראה שאין בזה משום 'סותר' ו'בונה' ככיסוי בור ודוה, מפני שניכר שכיסוי זה אינו קבוע ואינו חלק מהבנין. והוא הדין לשמיכה הפרושה מעל בור (עפ"י הגרמ"מ פרבשטין שליט"א – בשיעור, אדר תשמ"ט). והגר"א בקשי דורון שליט"א (בשור"ת בית אב) פסק לאסור.

כיסויים לתעלות ניקוז המצויים ברצפת הבתים; יש מי שכתב שמותר לפתחם ולסגרם ואעפ"י שאין להם בית אחיזה, אם רגילים להסירם בכל פעם ששוטפים את הבית – שהרי זה כפקק קבוע המשמש לפתיחה וסגירה. ואולם אם משתמשים בהם רק לעתים רחוקות (שלשים יום), צריך היכר בית אחיזה וכדומה (בנין שבת ב,ו ת. והביא שכן הסכים הגר"ע אויערבך שליט"א. ובספר שמירת שבת כהלכתה (כג, ז) סתם לאסור ללא בית אחיזה).

פרק שמונה עשר

'מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים.'
 'וכל שבות שהתירו משום צורך מצוה [כגון שבות דשבות, או בכגון זה שאסורים משום 'עובדין דחול'.
 עפ"י פרי מגדים], מותר גם כן לצורך אורחים. ולא מיקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו בביתו, או שזימן
 אורחים שנתארחו אצל אחרים, אבל כשזימן חברו לסעוד אצלו לא מקרי אורחים ואינו סעודת מצוה רק
 סעודת רשות' (רמ"א שלג, א עפ"י תרומת הדשן; בית יוסף).
א. ע' במג"א שסעודה שהאורחים סועדים בה אינה בכלל 'סעודת מצוה' אלא סעודת הרשות, ומ"מ בעל הבית המזמינם עושה
 מצוה ולכן נחשב כשאר צורך מצוה, ולשון הרמ"א שהסעודה עצמה נחשבת 'סעודת מצוה' – לאו בדוקא (מחצית השקל).
ב. אין מדמים דבר לדבר בעניני 'שבות' (עפ"י מגן אברהם שו"ס"ק ז ת. וע"ע אג"מ או"ח ח"ב סד). וע"ע התר 'שבות דשבות'
 במקום צער לתינוק בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד זא, א – אודות נשיאת קטן הבוכה בכרמלית.
 ולשון 'הכנסת אורחים' שאמרו בכל מקום, עניינו הכנסת אורח מהרחוב לביתו כשהולך ותועה ולא
 ידע מי יאספנו, כענין שנאמר (שופטים יט, טו) **ואין איש מאסף אותם הביתה ללון** (עפ"י יוסף אומץ עמ' 322).

'מפנין תרומה טהורה.' רש"י פירש מה טעם תרומה טמאה אין מפנים – לפי שאינה ראויה בשבת ליתנה
 לפני בהמה, שאסור לשרוף תרומה וקדשים בשבת וביום טוב. ואף על פי שהטעם שאין שורפים תרומה
 ביום טוב הוא משום איסור מלאכה וכשמאכיל לבהמתו אין שם מלאכה – לא חילקו חכמים בין ביעור
 לביעור (ריטב"א. ובקהלות יעקב (כא) נקט בפשיטות בדעת רש"י בביצה (כו: ד"ה חלה) שאסור להאכיל לבהמתו מהתורה,
 דרחמנא אחשבה מלאכה. וצ"ע).
 והרמב"ן והרשב"א והר"ן תמהו על דבריו, הלא תרומה טמאה בלאו הכי אינה ניתנת לפני בהמה כי
 מצוותה בשריפה דוקא, כמו ששנינו בסוף תמורה 'אלו הן הנשרפין... ותרומה טמאה' [ומשקין של
 תרומה – בקבורה]. ולא אמרו (בפסחים לב). 'שאם רצה כהן מריצה לפני כלבו' אלא בתרומה טהורה בלבד.
 וכן נקטו התוס' (לעיל כה. ועוד. וצדדו שם אם הוא מדרבנן או מדאורייתא צריך שריפה משום שנקראת 'קדש' ועוד
 ראשונים (ע' במצוין בסיכומים לעיל כה).
 [להלכה נחלקו פוסקים אחרונים בדבר; החזון-איש (שביעית ה, יב) כתב לאסור [מלבד במקום שאין לו
 עצים לשרפה, יתכן ורשאי ליתנה לפני בהמה. ע"ש מעשרות ז, ג]. ויש חולקים. וכמדומה שנוהגים להקל
 וליתן תרומה טמאה לפני בהמת כהן, כתרומה טהורה. עפ"י משפטי ארץ יא, י. וצוין שם לספר מעדני ארץ תרומות
 עמ' פג וזכרם ציון אוצר התרומות ח"ב עמ' עח].

דף קכז

'אבל לא את האוצר – שלא יגמור כולו, דילמא אתי לאשווי גומות.' ואף על פי שלהלכה דבר
 שאינו מתכוין מותר – חוששים שמא יתכוין להשוות גומות, שישכח שהוא שבת (ריטב"א ועוד).

'אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא... הכי קאמר, עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו.'
 דעת החזון-איש (מו, יב-ג) שאין התר לטלטל מוקצה בדחיפה ברגל לצורך המוקצה אלא לצורך דבר
 המותר. וכתב לשמוע דין זה מכאן, שלא הותר אלא בכניסה ויציאה דרך הילוכו, אבל לדחוף ברגל